

पूर्वमध्यमा द्वितीयखण्ड

विषय कोड : 612

पौरोहित्यम्
चतुर्थप्रश्नपत्रम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

खण्ड - अ

1. बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः— 10×2=20
- (1) ऋग्वेदस्य प्रथममण्डलस्य देवः कः ?
- (क) अग्निः (ख) इन्द्रः
(ग) उषस् (घ) शिवः
- (2) महामृत्यञ्जयमन्त्रम् कस्मिन् वेदे अस्ति ?
- (क) ऋग्वेदे (ख) सामवेदे
(ग) अथर्ववेदे (घ) शतपथब्राह्मणे
- (3) भूमिसूक्तम् कस्मिन् वेदे अस्ति ?
- (क) अथर्ववेदः (ख) यजुर्वेदः
(ग) ऋग्वेद (घ) ब्राह्मणग्रन्थे
- (4) शंनोदेवीरभीष्टये इति कस्य वेदस्योक्तिः ?
- (क) ऋग्वेदस्य (ख) यजुर्वेदस्य
(ग) अथर्ववेदस्य (घ) सामवेदस्य
- (5) बुधस्य वर्णः कः ?
- (क) रक्तः (ख) श्वेतः
(ग) हरितः (घ) पीतवर्णः

- (6) यज्ञस्य पूर्ण-संस्काराय को वेदः आवश्यकः ?
 (क) अथर्ववेदः (ख) ऋग्वेदः
 (ग) यजुर्वेदः (घ) सामवेदः
- (7) वेदेषु कति स्वराः ?
 (क) त्रयः (ख) पञ्च
 (ग) अष्ट (घ) नव
- (8) ब्रह्मस्थानं कुत्र भवति ?
 (क) भूमध्यस्थाने (ख) अग्निकोणे
 (ग) वायव्यकोणे (घ) नैऋत्ये
- (9) कति वेदाङ्गानि ?
 (क) षड् (ख) नव
 (ग) अष्ट (घ) दश
- (10) सूर्योदयः कस्मिन् दिशायां भवति ?
 (क) पूर्वे (ख) पश्चिमे
 (ग) नैऋत्यकोणे (घ) उत्तरदिशि

खण्ड - ब

2. अतिलघूत्तरीयाः प्रश्नाः—

15×2=30

- (1) यज्ञोपवीतधारणस्य मंत्रं विलिख्यताम्।
 (2) ईशानकोणं कुत्र भवति ?
 (3) भौमस्य शान्तिमन्त्रं लिखतु।
 (4) कानि पञ्चतत्त्वानि ?
 (5) तिथेः पञ्चसंज्ञाः काः सन्ति ?
 (6) एकपक्षे कति तिथयः भवन्ति ?
 (7) आदित्याः कति प्रसिद्धाः ?
 (8) स्वस्तिवाचनार्थं कं ऋग्वेदीय सूक्तं प्रसिद्धम् ?
 (9) अग्निः सूक्तस्य प्रथमं मन्त्रं किम् ?
 (10) कति वेदाः सन्ति ?
 (11) वास्तुदेवस्य स्थापना कुत्र भवति ?
 (12) सरस्वतीपूजनं कदा भवति ?

- (13) वृहस्पतिदेवस्य वर्णं किम् ?
- (14) गायत्रीमन्त्रं लिखत।
- (15) आचमनस्य मन्त्रं लिखत।
- (16) श्रीगणपतिदेवस्य एकं मन्त्रं लिखत।
- (17) यज्ञस्य पूर्ण-संस्काराय को वेदः आवश्यकः ?
- (18) कामस्तदग्रे समवर्तताधि मन्त्रोऽयं कस्मिन् सूक्ते वर्तते ?
- (19) ऋग्वेदस्य का परिभाषा ?
- (20) शिवसंकल्पसूक्तम् कस्मिन् वेदे अस्ति ?

खण्ड - स

3. लघूत्तरीया प्रश्नाः—

5×7=35

- (1) वास्तुपूजनस्य विधिः लिखत।

अथवा

शिवसंकल्पसूक्तस्य सारांशः लिखत।

- (2) पुरुषसूक्तं लिखत।

अथवा

स्वस्तिवाचनम् लिखत।

- (3) बिल्वपत्रस्य अर्पणस्य मन्त्रं किम् ? लिखत।

अथवा

प्रदक्षिणामन्त्रं लिखत।

- (4) नक्षत्रं स्पष्टयत।

अथवा

नवग्रहपूजनं स्पष्टयत।

- (5) वेदस्य परिचयं लिखत।

अथवा

कुबेरपूजनस्य किं महत्त्वम् ?

खण्ड - द

4. दीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः—

15×1=15

सन्ध्योपासनविधिः लिखत।

अथवा

शिवपञ्चाक्षरस्तोत्रम् लिखत।

खण्ड - अ.

बहुविकल्प प्रश्नस्य उत्तराणि

1. अग्निः
2. ऋग्वेदे (7. 59. 12)
3. अथर्ववेदे
4. अथर्ववेदस्य
5. हरितः
6. अथर्ववेदस्य
7. त्रयः
8. भूमध्यस्थानम्
9. षट्
10. पूर्व दिशायां

खण्ड - ब.

1. ॐ यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं प्रजापतेर्यत्सहजं पुरस्तात् ।
आयुष्यमग्रं प्रतिमुञ्च शुभ्रं यज्ञोपवीतं क्लमस्तु तेजः ॥

2. पूर्वोत्तरशोण

3. ॐ अग्निर्बुधा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्या --- ॥

4. क्षितिजलपावक वागनसमीरा

5. ~~नन्दा मन्दा जम्बा मन्दा - स्त्रिया~~

नन्दा, मन्दा, जम्बा
दिक्ता, पूर्वा ।

6. 15

7. 12

8. मद्रसूक्तम् (कल्याणसूक्तम्)

9. अग्नि मीले पुरोहितं ---

10. 4

11. ब्रह्मस्थाने

12. वसन्तपञ्चमी माघमासै मवतीति

13. पीतवर्णान्

14. ॐ पूर्ववः स्वः

15. ॐ केशवाय नमः । ॐ नारायणाय नमः । ॐ माधवाय नमः ।

16. ॐ वक्रतुण्ड महाकायस्य सूर्य कोटि समप्रभ ।

17. अथर्ववेदः

18. नासदीयसूक्तै

19. ऋच्यते स्तूयते अनया इति ऋचः, ऋचानां सग्रहः

20. यजुर्वेद

श्वण्ड 'स'

उत्तराणि (समाविष्ट)

1. शं नो द्यावापृथिवी पूर्वदूरी शमन्ती ॐ इशये ना
अस्तु शं न ओषधीर्वजिना मवन्तु शं ना
रजसस्पतिरस्तु जिष्णुः ।

शं न इन्द्रो वसुभिर्देवा अस्तु शमादिभिर्वलिणः
इत्यादि मन्त्रेण वास्तुपूजनं ~~मकरिस्थले~~ ।

अथवा

यज्जाग्रतो दूरमुदेति देवं तदु सुप्रत्य तथैवेति ।
दूरं गमं ज्योतिषां ज्योतिरेकं तमे मनः शिवसंकल्पमस्तु ॥

२. ॐ सहस्राशीषा ब्रह्मः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।
 स भूमि सेवर्त्त स्पृत्वात्य विष्णुदृशांगुलम् ॥ इत्यादयः
 अथवा

आनो भद्राः क्रतवो यन्तु विश्वतोऽदत्थासो अपरीता स ---
 देवा नो यथा सद्मिद्वर्षे अलन प्रायुवो रश्मिगरो --- ॥

3 ॐ नमो विल्मिने च कवचिने च नमो वरिणि च नरुचिने च --- ॥
 अथवा

ॐ सप्तस्यासन् परिधयसूत्रिः सप्तसमिधः कृताः ।
 देवा यद् यज्ञान्त्वाना अवधन् पुत्रं पशुम् ॥

4. अश्विनी, भरणी, कृत्तिका, रोहिणी, मृगशिरा ---

अथवा आ कृत्तेन रजसा वरिणो निवेशयन्मृतं मर्त्यं च ।
 हिरण्येन सविता श्येना देवा याति --- ॥

5. वेदस्य उद्विला धर्ममूलम् ।
 ऋग्वेदः - यजुर्वेदः - सामवेदः - अथर्ववेदः

अथवा
 ॐ कुसिदं वायवमन्तो यवं चिद् यथा दान् त्यजुर्वेदं विभुम् ।
 इहे हेषां सृषु हि --- ॥

श्रवण 'रा' उत्तराषा (सप्तविंशति)

1. ॐ गणेशाय नमः, ॐ केशवाय नमः ---, ॐ अश्विभ्यः च वित्रोक्त-
 वा ---, ॐ पृथ्वीति मन्त्रस्य मेलपृष्ठकृत्तः,
 ॐ पृथ्वि, त्वया धृता लोका --- ॐ केशवाय नमः, ॐ नारायणाय नमः,
 ॐ माधवाय नमः इत्यादि मन्त्रेण करिष्यते ।

अथवा
 नागेन्द्रहाशय त्रिलोचनेभ्य मत्माङ्गुराय महेश्वराय ।
 नित्याय बुधाय दिगम्बराय तस्मै नकाराय नमः शिवाय ॥
 मन्दा मिनी --- ॥ इत्यादि